

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

เมื่อวันที่ ๒ มกราคม ๒๕๔๖ คณะรัฐมนตรีภายใต้การนำของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น มีมติกำหนดนโยบายปราบปรามยาเสพติดให้เป็นวาระแห่งชาติ ตามที่นายกรัฐมนตรีเสนอ โดยกำหนดระยะเวลาการดำเนินนโยบายดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายในช่วงระยะเวลาสามเดือน กล่าวคือ ตั้งแต่วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖ ถึงวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๔๖ และต่อมาได้มีการมอบหมายนโยบายดังกล่าวแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับต่างๆ เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามนโยบาย อย่างไรก็ตาม ปรากฏข้อเท็จจริงว่า ภายหลังจากการดำเนินนโยบายปราบปรามยาเสพติดของรัฐบาล มีคดีฆาตกรรมเกิดขึ้นเป็นจำนวน ๒,๖๐๔ คดี และมีผู้เสียชีวิตจำนวนทั้งสิ้น ๒,๘๗๓ คน ซึ่งเป็นจำนวนสูงผิดปกติเมื่อเปรียบเทียบกับคดีฆาตกรรมในช่วงระยะเวลาเดียวกันก่อน (พ.ศ. ๒๕๔๔ – พ.ศ. ๒๕๔๕) และหลังการดำเนินนโยบายดังกล่าว (พ.ศ. ๒๕๔๗ – พ.ศ. ๒๕๔๘) กอปรกับมีเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาซึ่งเป็นการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นจำนวนมาก ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบและความเสียหายต่อประชากรพลเรือนอย่างกว้างขวาง

โดยที่ประเทศไทยมีข้อผูกพันตามกฎหมายและกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศฉบับต่างๆ ในการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นองค์กรอิสระที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการส่งเสริมการเคารพและการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ ตลอดจนตรวจสอบและรายงานการกระทำหรือการละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือไม่เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จึงเห็นความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องจัดให้มีการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนจากนโยบายของรัฐบาลในการประกาศสงครามต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นให้ปรากฏต่อสังคม และเพื่อทำให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ได้รับความเสียหายและผลกระทบจากการดำเนินนโยบายดังกล่าว ตลอดจนเพื่อดำเนินการให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษตามความเหมาะสม อันจะเป็นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแก่ประชากรพลเรือนของประเทศไทย และในขณะเดียวกันก็จะเป็นการป้องกันมิให้องค์กรของรัฐกำหนดนโยบายใดๆ ที่เป็นการเปิดโอกาสให้มีการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อไปในอนาคต

การศึกษาตามโครงการศึกษานี้เป็นการศึกษาวิจัยทางกฎหมายโดยแท้ (Juridical Research) และไม่มี ความมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ในทาง การเมืองแต่อย่างใด การศึกษากระทำได้โดยการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลที่ได้จากรายงานของ “คณะกรรมการอิสระตรวจสอบ และวิเคราะห์การกำหนดนโยบายปราบปรามยาเสพติดให้โทษและการนำนโยบายไปปฏิบัติจนเกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ชื่อเสียงและทรัพย์สินของประชาชน” (คตณ.) และรายงานการศึกษาวิเคราะห์ของ “คณะอนุกรรมการตรวจสอบผู้รับผิดชอบเชิงนโยบาย” ตลอดจนเรื่องร้องเรียนของผู้ได้รับผลกระทบจากการดำเนินนโยบายดังกล่าวที่เสนอมายังสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยยังได้ลงพื้นที่ในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทยเพื่อประชุมกลุ่มย่อย (focus group) และรับฟังข้อเท็จจริงและรวบรวมหลักฐานต่างๆ จากครอบครัวของผู้เสียหายและบุคคลฝ่ายต่างๆ ด้วย

การศึกษานี้แบ่งการนำเสนอออกเป็น ๕ บท ได้แก่ บทนำ บทที่หนึ่ง สภาพการณ์และสภาพปัญหาโดยรวมจากนโยบายของรัฐบาลในการประกาศสงครามต่อผู้ยาเสพติด เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖ บทที่สอง สภาพการณ์และสภาพปัญหาโดยรวมของการดำเนินนโยบายปราบปรามยาเสพติดในประเทศเม็กซิโกในช่วง

ระหว่างปี ค.ศ. ๒๐๐๖ – ค.ศ. ๒๐๑๒ บทที่สาม แนวคิด หลักการสิทธิมนุษยชน และหลักกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง บทที่สี่ บทวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากนโยบายของรัฐบาลในการทำสงครามต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด เมื่อปี ๒๕๔๖ บทที่ห้า บทสรุปและข้อเสนอแนะ

รายงานบทสรุปผู้บริหารฉบับนี้แบ่งการนำเสนอออกเป็นสองส่วน ได้แก่ ส่วนที่หนึ่ง สรุปผลการศึกษา และส่วนที่สอง ข้อเสนอแนะ

ส่วนที่หนึ่ง: สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาข้อมูลเอกสารดังกล่าวข้างต้น ตลอดจนหลักฐานต่างๆ ทรวบรวมและเดรจากหน่วยงานต่างๆ ของรัฐและครอบครัวของผู้ได้รับผลกระทบจากการกำหนดและการดำเนินนโยบายในการทำสงครามต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดของรัฐบาล เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖ คณะผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาโดยแบ่งออกได้เป็นสองประการสำคัญ ได้แก่ ๑. ปัญหาของการกำหนดและการดำเนินนโยบายในการทำสงครามต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดของรัฐบาล เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖ และ ๒. สถานะทางกฎหมายของการกำหนดและการดำเนินนโยบายในการทำสงครามต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดของรัฐบาล เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖

๑. ปัญหาของการกำหนดและการดำเนินนโยบายในการทำสงครามต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดของรัฐบาล เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖

การกำหนดและการดำเนินนโยบายในการทำสงครามต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดของรัฐบาล เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖ สะท้อนให้เห็นปัญหาในทุกชั้นของการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบายดังกล่าว ซึ่งแบ่งออกได้เป็น ๔ ชั้น ได้แก่ ชั้นที่หนึ่ง ชั้นการกำหนดนโยบายของรัฐบาลในการทำสงครามต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด ชั้นที่สอง ชั้นการนำนโยบายของรัฐบาลในการทำสงครามต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดไปสู่การปฏิบัติ ชั้นที่สาม ชั้นผลการปฏิบัติการตามนโยบายของรัฐบาลในการทำสงครามต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด และชั้นที่สี่ ชั้นการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการดำเนินนโยบายของรัฐบาลในการทำสงครามต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด

ชั้นที่หนึ่ง: ชั้นการกำหนดนโยบายของรัฐบาลในการทำสงครามต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด

พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น กำหนดและเสนอนโยบายในการทำสงครามต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดต่อคณะรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีอนุมัตินโยบายดังกล่าวเป็นวาระแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๒ มกราคม ๒๕๔๖ การกำหนดและเสนอนโยบายดังกล่าว ตลอดจนการประกาศนโยบายดังกล่าวต่อประชาชนในโอกาสต่างๆ ของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ตลอดเดือนมกราคม ๒๕๔๖ มีบริบทที่มี “ลักษณะเฉพาะ” ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้

(๑) พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร กำหนดนโยบายในการทำสงครามต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดชนิด “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” โดยอาสาเป็น “แม่ทัพใหญ่” ในการทำสงครามขั้นแตกหักกับยาเสพติดในครั้งนี้

(๒) พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร กำหนดให้ใช้มาตรการ “Iron Fist” (“กำปั้นเหล็ก”) โดยขึ้นนำปลุกเร้า กระตุ้น และชักจูงเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องให้ใช้ “ความรุนแรง” อย่างเด็ดขาดโดยไร้ความปรานี โดยในการประกาศนโยบายดังกล่าว พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้ยกคำกล่าวของพลตำรวจเอก เผ่า ศรียานนท์ว่า “...ภายใต้แสงอาทิตย์ ไม่มีอะไรที่ตำรวจไทยทำไม่ได้ เพราะฉะนั้นเรื่องยาเสพติด ผมมั่นใจว่าตำรวจไทยจัดการได้...” พร้อมเคยกล่าวด้วยว่า “...ถ้าจะมีผู้ค้าตายไปบ้างก็เป็นเรื่องปกติ บางทีถูกยิงตายแล้วต้องถูกยึดทรัพย์ด้วย ผมคิดว่าเราต้องเหย้ามพอกัน”

(๓) พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร กำหนดกรอบเวลาการปฏิบัติการที่เร่งรัดอย่างมาก กล่าวคือ เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องปฏิบัติการให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบายดังกล่าวของรัฐบาลภายในช่วงระยะเวลา สามเดือน ระหว่างวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖ ถึงวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๔๖ และกำหนดให้ทุกอำเภอต้อง รายงานผลการดำเนินการต่อศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดจังหวัด (ศตส. จ.) ภายในเวลา ๑๖.๓๐ นาฬิกา และศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดจังหวัด (ศตส. จ.) ต้องรายงานให้กระทรวงมหาดไทย ทราบภายในเวลา ๑๘.๐๐ นาฬิกา แม้จะไม่มีเวลาเหลือเฟือ เพื่อให้กระทรวงมหาดไทยประเมินและแก้ไข และพิจารณาภาพรวมในแต่ละวันว่ามีจุดแข็ง จุดอ่อนอย่างไร

(๔) พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร กำหนดเกณฑ์ชี้วัดเพื่อประเมินผลสำเร็จและใช้เป็นเป้าหมาย ของการปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่ของรัฐไว้อย่างเคร่งครัด โดยเกณฑ์ชี้วัดผลสำเร็จมุ่งเน้นเกณฑ์การลดยอด เป้าหมายหรือจำนวนผู้ค้าหรือผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้ได้ตาม “อัตราร้อยละ” ที่กำหนดไว้ในแต่ละช่วงเวลา ของการปฏิบัติการเป็นสำคัญ โดยมุ่งเน้นการตัดบัญชีตัวเลขที่ชัดเจนเพื่อให้สามารถสรุปผลการดำเนินงานได้ ภายใน ๙๐ วัน

(๕) พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร กำหนดเงื่อนไขกดดันการปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เกี่ยวข้อง โดยใช้นโยบายการให้รางวัลตอบแทนและการลงโทษ (Reward and Punishment) เพื่อให้ เจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติการให้เป็นไปตามนโยบายดังกล่าวของรัฐบาล นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นได้กำหนด มาตรการจูงใจเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “มาตรการตอบแทนให้เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติการตาม นโยบายเจริญก้าวหน้าในหน้าที่ราชการเร็วเป็นพิเศษ” (ระบบ Fast-track) และการให้เงินรางวัลสินบนนำจับ ในทางตรงกันข้าม เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ไม่สามารถปฏิบัติการให้เป็นไปตามเป้าหมายตามนโยบายดังกล่าว จะต้อง “ถูกลงโทษอย่างรุนแรง” โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองระดับสูง ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัดและ ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัด จะต้องพ้นจากตำแหน่งหรือถูกสั่งย้ายให้ไปปฏิบัติราชการในพื้นที่อื่น

ขั้นที่สอง: ขั้นตอนนโยบายของรัฐบาลในการทำสงครามต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดไปสู่ การปฏิบัติ

เพื่อการปฏิบัติการให้เป็นไปตามนโยบายดังกล่าวของรัฐบาล ได้มีการจัดตั้งหน่วยงานต่างๆ ขึ้นทั้งในส่วนกลาง และในส่วนท้องถิ่น อันได้แก่ ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดในส่วนกลาง ได้แก่ ศตส. กระทรวงมหาดไทย (ศตส. มท.) ศตส. จังหวัด (ศตส. จ.) ศตส. อำเภอ (ศตส. อ.) และศตส. กิ่งอำเภอ (ศตส. กิ่ง อ.) โดยมี ศตส. มท. เป็นองค์กรอำนวยการและประสานการปฏิบัติการระหว่าง ศตส. ทั้งหลาย การมอบหมายภารกิจและหน้าที่ต่างๆ โดย ศตส. มท. แก่ ศตส. ในระดับต่างๆ กระทำโดยการออกคำสั่งการ เป็นหนังสือด่วนที่สุด และออกคำสั่งการในเรื่องต่างๆ และแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำสั่งการเป็นหนังสือด่วนที่สุด เป็นระยะๆ แม้แต่ในช่วงระยะเวลาการปฏิบัติการตามนโยบายดังกล่าวของรัฐบาล

เงื่อนไขพื้นฐานประการสำคัญที่สุดของการปฏิบัติการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบาย ดังกล่าวของรัฐบาล คือ การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด (“บัญชีดำ”) เพื่อใช้เป็น “เครื่องมือ” ในการปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์ชี้วัดผลสำเร็จของการดำเนินการตามนโยบาย ดังกล่าวที่มุ่งเน้นการลดจำนวนผู้ค้าหรือผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเป็นหลัก

ศตส. มท. จึงสั่งการให้ ศตส. ระดับต่างๆ จัดทำบัญชีรายชื่อผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยเร่งด่วน เนื่องจากมีระยะเวลาการปฏิบัติการตามนโยบายดังกล่าวของรัฐบาลเพียงสามเดือนเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ในการสั่งการดังกล่าว มีเพียงแต่ ศตส. มท. ได้กระทำเมื่อล่วงเลยเข้าสู่ช่วงต้นของระยะเวลา สามเดือนของการปฏิบัติการให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลแล้ว ในการมอบหมายภารกิจสำคัญเช่นนั้น

ศตส. มท. ก็มีได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการจัดทำบัญชีไว้อย่างชัดเจน รอบคอบ และรัดกุม แต่ประการใด โดยปล่อยให้บุคคลพินิจของ ศตส. ในระดับต่างๆ ที่จะตัดสินใจดำเนินการอย่างใดๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งบัญชีรายชื่อผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดโดยเร็วที่สุด ผลที่ตามมา ก็คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐใน ศตส. ในระดับต่างๆ จึงต้องดำเนินการอย่างเร่งรีบในการจัดทำบัญชีเช่นนั้นตามวิธีการหรือแนวทางที่ตนเองเห็นว่าเหมาะสม และจะทำให้สามารถได้มาซึ่งรายชื่อของบุคคลที่จะใช้เป็นฐานหรือเครื่องมือในการปฏิบัติการให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลต่อไปโดยเร็วที่สุด กรณีจึงปรากฏว่าในหลายพื้นที่ หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องดำเนินการโดยเรียกชาวบ้านมาทำประชาคมเพื่อให้เสนอชื่อบุคคลที่ตนเห็นว่ามีเกี่ยวข้องกับยาเสพติด และให้เขียนชื่อบุคคลดังกล่าวใส่กระดาษและหย่อนกระดาษลงในหีบที่จัดเตรียมไว้ ต่อจากนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐก็จะดำเนินการตรวจสอบรายชื่อเหล่านั้น บุคคลที่ชื่อของตนถูกชาวบ้านเสนอมากที่สุดจะถูกกำหนดชื่อของตนไว้ในบัญชีรายชื่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ด้วยเหตุนี้ การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดจึงกระทำไปตาม “ดุลพินิจโดยแท้” ของเจ้าหน้าที่ของรัฐในแต่ละพื้นที่ ซึ่งมีได้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน และมีได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของพยานหลักฐานที่ชัดเจนแน่นอน (หลัก “Evidence Based”) ซึ่งแสดงถึงการมีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติดอย่างแท้จริงของบุคคลที่มีชื่อในบัญชีดังกล่าวแต่อย่างใด

นอกจากนี้ การโต้แย้งหรือคัดค้านและขอให้เพิกถอนชื่อของบุคคลซึ่งมีชื่อปรากฏอยู่ในบัญชีรายชื่อผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดโดยไม่ถูกต้อง นั้น ในระยะแรกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาดำเนินการในเรื่องนี้ไว้แต่อย่างใด ดังนั้น ในบางพื้นที่ เจ้าหน้าที่ของรัฐได้ขอให้บุคคลที่โต้แย้งไปรายงานตัวตามหนังสือเรียกตัวก่อน แล้วเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงจะดำเนินการเพิกถอนชื่อออกจากบัญชีในต่อไป จนกระทั่งเมื่อมีการดำเนินนโยบายดังกล่าวไประยะหนึ่งแล้ว และมีการโต้แย้งหรือคัดค้านมากขึ้น กระทรวงมหาดไทยจึงได้ออกหนังสือสั่งการเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้ผู้มีชื่อในบัญชีผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดที่เห็นว่าตนเองเป็นผู้บริสุทธิ์และไม่ได้เกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติดสามารถยื่นคำร้องต่อทางอำเภอเพื่อดำเนินการตรวจสอบและพิจารณาถอนชื่อได้

อนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่าบุคคลซึ่งมีชื่อปรากฏอยู่ในบัญชีรายชื่อผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดนั้น ส่วนใหญ่ประกอบด้วยบุคคลที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ (โดยเฉพาะชาวเขาหรือคนชายขอบ) บุคคลที่เคยมีประวัติเกี่ยวข้องกับยาเสพติด บุคคลที่มีฐานะไม่ค่อยดีแต่กลับมีเงินทุนในการประกอบกิจการ บุคคลที่เคยร้องเรียนหรือมีความขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และบุคคลที่เป็นฐานเสียงหรือหัวคะแนนพรรคการเมืองฝ่ายตรงกันข้ามกับรัฐบาลในขณะนั้น

เมื่อได้บัญชีรายชื่อผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดหรือ “บัญชีดำ” แล้ว เจ้าหน้าที่ของรัฐในแต่ละพื้นที่ก็จะใช้บัญชีดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติการให้เป็นไปตามนโยบายในการทำสงครามต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดของรัฐบาล โดยการออกหนังสือเรียกให้บุคคลที่มีชื่อในบัญชีมารายงานตัว ข้อเท็จจริงปรากฏในเรื่องร้องเรียนจำนวนมาก ว่าบุคคลที่มีชื่อในบัญชีถูกสังหารหรือฆาตกรรมอย่างโหดเหี้ยมภายหลังจากการไปรายงานตัวดังกล่าว และเจ้าหน้าที่ตำรวจมักจะตรวจพบยาเสพติดในตัวของผู้เสียชีวิตหรือในยานพาหนะของผู้เสียชีวิตใช้เพื่อไปรายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ หากแต่การตรวจพบยาเสพติดเช่นนั้นมักจะเกิดขึ้นโดยไม่มีญาติหรือคนในครอบครัวของผู้เสียชีวิต หรือบุคคลที่เป็นกลาง ร่วมตรวจค้นด้วยแต่อย่างใด ทั้งนี้ บุคคลที่ถูกสังหารหรือฆาตกรรมจำนวนมากมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติดแต่อย่างใด หากแต่มีชื่อของตนปรากฏอยู่ในบัญชีดำ

ต่อจากนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องจะรับรายงานตัวเลขของบุคคลที่มีชื่อปรากฏในบัญชีรายชื่อผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดที่ลดลง เนื่องจากถูกสังหารหรือถูกฆาตกรรม อันแสดงถึงการปฏิบัติการ

ให้บรรลุปเป้าหมายตามเกณฑ์ชีวิตที่กำหนด ศตส. มท. กำหนดให้รายงานตัวเลขการลดลงของบุคคลตามบัญชีเป็นรายวัน

ขั้นที่สาม: ขั้นตอนการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลในการทำสงครามต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้เสียหายและครอบครัวของผู้เสียหาย การปฏิบัติตามนโยบายในการทำสงครามต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดของรัฐบาล เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖ นำมาซึ่งการสูญเสียต่อประชากรพลเรือนอย่างกว้างขวางเป็นจำนวนมาก และครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศทั้งในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินของประชากรพลเรือนผู้บริสุทธิ์ นอกจากนี้ ยังมีประชากรพลเรือนจำนวนหนึ่งสูญหายไปโดยไม่ทราบชะตากรรมอีกด้วย ทั้งนี้ ข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้เสียชีวิตส่วนใหญ่เป็นผู้มีรายชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และมักจะเสียชีวิตภายหลังจากที่ไปรายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐตามหนังสือเรียกตัว

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ข้อเท็จจริงปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐมักจะกล่าวอ้างต่อสังคมและต่อสื่อมวลชนโดยทันที ว่าการตายหรือการฆาตกรรมบุคคลต่างๆ เหล่านั้นเป็น “การฆ่าตัดตอน” กันเองระหว่างผู้ผลิตหรือผู้ค้ายาเสพติด ทั้งๆ ที่ยังมิได้มีการสืบสวนสอบสวนหาพยานหลักฐานอย่างชัดเจนแน่นอนที่สามารถยืนยันถึงข้อเท็จจริงเช่นนั้นได้แต่อย่างใด อันเป็นการชักจูงให้สังคมและประชาชนส่วนรวมของประเทศเข้าใจว่าบุคคลที่เสียชีวิตนั้นเกี่ยวข้องกับยาเสพติดและเสียชีวิตเนื่องจากการกระทำของบุคคลผู้ผลิตหรือผู้ค้ายาเสพติดด้วยกันเอง

นอกจากนี้ ข้อเท็จจริงยังปรากฏว่ามีเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามนโยบายดังกล่าวของรัฐบาลได้รับการยกย่องชมเชย การเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง หรือได้รับการตอบแทนให้ดำรงตำแหน่งที่สูงขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องจากการดำเนินนโยบายดังกล่าวอีกด้วย

ขั้นที่สี่: ขั้นตอนการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการดำเนินนโยบายของรัฐบาลในการทำสงครามต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด

ครอบครัวของผู้เสียชีวิตหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการดำเนินนโยบายดังกล่าวของรัฐบาลจำนวนมากร้องทุกข์เป็นคดีอาญาต่อพนักงานสอบสวน แต่อย่างไรก็ตาม ข้อเท็จจริงปรากฏว่าในคดีจำนวนมาก พนักงานสอบสวนจำนวนไม่น้อยละเลยมิได้ทำการสืบสวนสอบสวนคดีหรือติดตามคดีแต่อย่างใด และเมื่อระยะเวลาล่วงเลยไปหนึ่งปีนับแต่วันที่มีการร้องเรียน พนักงานสอบสวนก็ทำการสรุปสำนวนคดีโดยเสนอความเห็นให้งดการสอบสวน เนื่องจากไม่สามารถหาตัวผู้กระทำความผิดได้ อย่างไรก็ตาม ปรากฏข้อเท็จจริงจากคำให้การของบุคคลในครอบครัวของผู้เสียชีวิตว่า พวกเขาไม่เคยได้รับหนังสือเรียกให้ไปให้การจากพนักงานสอบสวนที่เกี่ยวข้องแต่อย่างใด แม้กระทั่งคดีที่มีการยิงผู้เสียหายให้ถึงแก่ความตายอย่างอุกอาจกลางสี่แยกบนท้องถนน อีกทั้งเมื่อพนักงานอัยการได้รับสรุปสำนวนคดีของพนักงานสอบสวนแล้ว ข้อเท็จจริงปรากฏว่าพนักงานอัยการจะสั่งให้งดการสอบสวนตามความเห็นของพนักงานสอบสวนโดยทันที

นอกจากนี้ ครอบครัวของผู้เสียชีวิตบางส่วนได้ร้องขอรับเงินเยียวยาความเสียหายจากกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพและได้รับเงินเยียวยาตามระเบียบฯ ของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพแล้ว ในขณะที่ครอบครัวของผู้เสียชีวิตอีกจำนวนไม่น้อยไม่มีสิทธิได้รับเงินเยียวยาความเสียหายจากกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เนื่องจากยื่นคำขอรับเงินดังกล่าวเมื่อพ้นกำหนดเวลายื่นคำขอตามที่กำหนดในระเบียบฯ ของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

๒. สถานะทางกฎหมายของการกำหนดและการดำเนินนโยบายในการทำสงครามต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดของรัฐบาล เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖

การกำหนดและดำเนินนโยบายในการทำสงครามต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดของรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖ มีองค์ประกอบความผิดเข้าลักษณะของการก่อ “อาชญากรรมร้ายแรงระหว่างประเทศ” ในลักษณะของการก่อ “อาชญากรรมต่อมนุษยชาติ” (“*Crime against humanity*”) ตามนัยแห่งข้อ ๗ ของธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ (The Rome Statute of the International Criminal Court) ซึ่งธรรมนูญกรุงโรมฯ มีสถานะเป็น “กฎหมายบังคับเด็ดขาด” (“*jus cogens*”) เหนือกฎหมายหรือบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดๆ ภายในของประเทศต่างๆ และศาลอาญาระหว่างประเทศก็ทำหน้าที่ตาม “หลักเขตอำนาจเสริม” (“*Principle of Complementarity*”) สำหรับการพิจารณาพิพากษาคดีอาชญากรรมร้ายแรงตามที่กำหนดไว้ในธรรมนูญกรุงโรมฯ และมีอายุยอมรับให้ผู้ก่ออาชญากรรมร้ายแรงเช่นนี้ลอยนวลอยู่ได้เพียงเพราะเหตุที่ศาลอาญาในประเทศใดประเทศหนึ่งไม่มีเขตอำนาจเหนือคดีเช่นนั้น

การกำหนดและการดำเนินนโยบายในการทำสงครามต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดของรัฐบาล เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖ เป็นการก่ออาชญากรรมต่อมนุษยชาติ เนื่องจากการกระทำที่ก่อให้เกิดการกระทำความผิดอาญาในลักษณะต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบังคับบุคคลให้สูญหาย การฆ่าคนตาย การยึดทรัพย์สินโดยมิชอบ ซึ่งการกระทำความผิดอาญาต่างๆ เหล่านี้ล้วน “เป็นส่วนหนึ่ง” ของ “การโจมตี” หรือ “การประทุษร้าย” ต่อ “ประชากรพลเรือน” (“*attack directed against any civilian population*”) “ในวงกว้าง” (widespread) หรือ “อย่างเป็นระบบ” (systematic) อันเป็นผลมาจากนโยบายของรัฐ และผู้กระทำการ “รู้ถึง” การโจมตีหรือการประทุษร้ายเช่นนั้น

อนึ่ง ภายใต้สภาพการณ์ดังกล่าว พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ผู้กำหนดและประกาศนโยบายดังกล่าว ในฐานะนายกรัฐมนตรีและผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในขณะนั้น ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวาง ก่อให้เกิดการสูญเสียทั้งต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชากรพลเรือนอย่างกว้างขวาง ทั้งเมื่อได้รับรายงานการสูญเสียเช่นนั้นแล้ว มิได้ยับยั้งสั่งการให้มีการแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น หากแต่ปล่อยให้มีการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและปล่อยให้เกิดการสูญเสียเช่นนั้นต่อไปโดยเจตนา

การก่ออาชญากรรมร้ายแรงระหว่างประเทศดังกล่าวเป็นไปในทำนองเดียวกับการทำสงครามกับยาเสพติดของรัฐบาลนายฟิลิปป์ คาลเดรอน แห่งประเทศเม็กซิโก ในช่วงระหว่างปีค.ศ. ๒๐๐๖ -๒๐๑๒ (พ.ศ. ๒๕๔๙ - ๒๕๕๕) ที่ก่อให้เกิดการบังคับประชากรพลเรือนผู้บริสุทธิ์ให้สูญหายอย่างกว้างขวางและเป็นจำนวนมหาศาล ซึ่งการกระทำดังกล่าวที่เกิดขึ้นกับประชากรพลเรือนในหลายๆ มลรัฐทั่วประเทศเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติการโจมตีหรือประทุษร้ายต่อประชากรพลเรือนอย่างกว้างขวางและอย่างเป็นระบบเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลนายฟิลิปป์ คาลเดรอน ในการทำสงครามกับยาเสพติด การกระทำการในการปฏิบัติการตามนโยบายดังกล่าวของรัฐบาลเป็น “การบังคับบุคคลให้สูญหาย” (“*enforced disappearance*”) และมีลักษณะเป็นการก่ออาชญากรรมต่อมนุษยชาติตามนัยแห่งข้อ ๗ ของธรรมนูญกรุงโรมฯ ด้วยในขณะเดียวกัน

สรุป การกำหนดและการดำเนินนโยบายทำสงครามต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดของรัฐบาล เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ก่อให้เกิดการกระทำความผิดอาญาลักษณะต่างๆ ซึ่งกระทำขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของการโจมตีหรือการประทุษร้ายต่อประชากรพลเรือนในวงกว้างและอย่างเป็นระบบ จึงมีลักษณะเป็นการก่อ

“อาชญากรรมต่อมนุษยชาติ” (Crime against humanity) ตามนัยข้อ ๗ แห่งธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ

(๑) พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น เป็นผู้กำหนดและประกาศนโยบายในการทำสงครามต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด ใช้วาทกรรมที่เป็นการชี้นำ กระตุ้น ปลุกเร้า และกดดันเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ใช้ความรุนแรงอย่างเด็ดขาดในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบายดังกล่าว สั่งการและกำหนดกระบวนการดำเนินการและการจัดตั้งหน่วยงานในระดับต่างๆ เพื่อดำเนินการตามนโยบายดังกล่าว กำหนดเงื่อนไขต่างๆ เกี่ยวกับการปฏิบัติการเพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐนำไปปฏิบัติอย่างเคร่งครัดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบายดังกล่าวให้มากที่สุด และกระทำโดยรู้ถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากนโยบายดังกล่าวที่ตนกำหนด ดังที่ได้เคยกล่าวไว้ว่า “แม้การดำเนินนโยบายดังกล่าวจะมีผู้ที่ต้องบาดเจ็บหรือสูญเสียชีวิตบ้างก็เป็นเรื่องปกติ” อีกทั้งเมื่อได้รับรายงานผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินนโยบายดังกล่าวแล้ว พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ก็ได้ดำเนินการหรือสั่งการใดๆ เพื่อระงับยับยั้งผลกระทบหรือปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นแต่อย่างใด ทั้งๆ ที่ตนมีอำนาจสั่งการให้ระงับยับยั้งการดำเนินการดังกล่าวได้ ทำให้เกิดปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อประชากรพลเรือนอย่างรุนแรงและอย่างกว้างขวาง พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร จึงต้องรับผิดชอบในฐานะหัวหน้ารัฐบาลและผู้กำหนดนโยบายดังกล่าวที่ก่อให้เกิดการกระทำอันเป็นการก่ออาชญากรรมต่อมนุษยชาติ

(๒) ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานต่างๆ ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบายในการทำสงครามต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดของรัฐบาล เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรองนายกรัฐมนตรี (พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย (นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา) และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย (นายประชา มาสินนถ) ตลอดจนผู้รับผิดชอบในการกำกับดูแลศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดในระดับต่างๆ ซึ่งล้วนแต่เป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์หรือแนวปฏิบัติแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบายที่นายกรัฐมนตรีกำหนด เมื่อผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานต่างๆ ของรัฐเหล่านี้ได้รับรายงานการดำเนินนโยบายดังกล่าวจากเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการหรือหน่วยงานปฏิบัติต่างๆ กลับมิได้เสนอให้ยับยั้งการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ผิดพลาดแต่อย่างใด อีกทั้งเมื่อมีการรายงานการเสียชีวิตของประชากรพลเรือนจำนวนมากทั่วภูมิภาคของประเทศไทย และรายงานข้อมูลคดีที่ครอบครัวของผู้เสียหายร้องเรียนต่อพนักงานสอบสวน ซึ่งพนักงานสอบสวนเสนอให้งดการสอบสวนโดยมิชอบ ผู้บริหารระดับสูงเหล่านี้ก็ได้สั่งการให้มีการตรวจสอบหรือสอบสวนการเสียชีวิตของประชากรพลเรือนในช่วงเวลาดังกล่าว และได้สั่งการให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาให้ถูกต้องชอบธรรมตามหลักนิติธรรม (Rule of Law) และนิติรัฐ (Legal State) แต่ประการใด หากแต่ปล่อยให้พนักงานสอบสวนดำเนินการเช่นนั้นซึ่งส่งผลกระทบต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชากรพลเรือนอย่างกว้างขวางและเป็นจำนวนมาก เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองระดับสูงเหล่านี้จึงมีความผิดฐานละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๑๕๗ แห่งประมวลกฎหมายอาญา ด้วย

ส่วนที่สอง: ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่คณะผู้วิจัยนำเสนอประกอบด้วยข้อเสนอแนะในสองลักษณะ ได้แก่ ๑. ข้อเสนอแนะเพื่อการคืนความเป็นธรรมให้แก่ผู้เสียหายและครอบครัวของผู้เสียหาย และ ๒. ข้อเสนอแนะเพื่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและป้องกันมิให้องค์กรของรัฐกำหนดนโยบายที่เป็นการเปิดโอกาสให้มีการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนขึ้นอีกในอนาคต

๑. ข้อเสนอแนะเพื่อการคืนความเป็นธรรมให้แก่ผู้เสียหายและครอบครัวของผู้เสียหาย

ข้อเสนอแนะเพื่อการคืนความเป็นธรรมให้แก่ผู้เสียหายและครอบครัวของผู้เสียหาย ประกอบด้วยข้อเสนอแนะ ๓ ประการ ได้แก่ ๑.๑ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทำความจริงให้ปรากฏ ๑.๒ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเยียวยาความเสียหายให้แก่ครอบครัวของผู้เสียหาย และ ๑.๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ

๑.๑ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทำความจริงให้ปรากฏ

ข้อเสนอแนะประการนี้เป็นข้อเสนอแนะประการพื้นฐาน โดยที่การกำหนดและดำเนินนโยบายทำสงครามต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดของรัฐบาล เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖ เป็น “สาเหตุหลัก” ที่ก่อให้เกิดการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวางต่อประชากรพลเรือน ทั้งต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน และต่อการสูญเสียเกียรติยศชื่อเสียงและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้เสียหายและครอบครัวของผู้เสียหาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื่องจากผู้เสียหายและครอบครัวของผู้เสียหายถูกทำให้เข้าใจว่าเกี่ยวข้องกับหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติดต่างๆ ที่ไม่เป็นความจริง

ข้อเสนอแนะ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในฐานะองค์กรระดับชาติในด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน จึงควรเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบและปัญหาจากการกำหนดและการดำเนินนโยบายดังกล่าวของรัฐบาล เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยจัดทำเป็นรายงานการเปิดเผยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกำหนดและการดำเนินนโยบายทำสงครามต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดของรัฐบาล เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ทั้งในลักษณะรูปเล่มเอกสารรายงานและในลักษณะแผ่นซีดี เพื่อประโยชน์ด้านความสะดวกในการเปิดเผยและนำเสนอข้อมูล อีกทั้งควรจัดทำเป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินการดังกล่าว คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจะต้องคุ้มครอง “สิทธิในความเป็นส่วนตัว” (“Right to privacy”) ของผู้เสียหายและครอบครัวของผู้เสียหายด้วย ทั้งนี้ เพื่อความเหมาะสมและความปลอดภัยในชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของบุคคลเหล่านั้นด้วย

๑.๒ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเยียวยาความเสียหายให้แก่ครอบครัวของผู้เสียหาย

ข้อเสนอแนะประการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายและครอบครัวของผู้เสียหาย ดังที่ได้กล่าวข้างต้นแล้วว่า การกำหนดและการดำเนินนโยบายทำสงครามต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดของรัฐบาล เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ก่อให้เกิดการสูญเสียทั้งต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน เกียรติยศชื่อเสียง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจนผลกระทบด้านจิตใจของบุคคลทั้งหลายในครอบครัวของผู้เสียหาย และครอบครัวของผู้เสียหายยังคงมิได้รับการเยียวยาความเสียหายใดๆ จากการสูญเสียดังกล่าวเลยตลอดระยะเวลาเกือบสิบสองปีที่ผ่านมา ในขณะที่ประเทศไทยเป็นภาคีและมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) ซึ่งรับรองสิทธิของพลเมืองที่จะต้องได้รับการเยียวยาความเสียหายอย่างจริงจังจากการถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพโดยมิชอบตามนัยข้อ ๒ ของกติการะหว่างประเทศฯ

ข้อเสนอแนะ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในฐานะองค์กรระดับชาติในด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน จึงควรจัดตั้งคณะกรรมการคณะหนึ่งเพื่อทำหน้าที่ในการเรียกร้องความเป็นธรรมและค่าเสียหายให้แก่ครอบครัวของผู้เสียหายซึ่งได้รับผลกระทบและปัญหาจากการกำหนดและการดำเนินนโยบายดังกล่าวของรัฐบาล เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยคณะกรรมการเฉพาะกิจ (*ad hoc*) ดังกล่าวทำหน้าที่เป็นองค์กรตัวแทนของครอบครัวผู้เสียหายในการดำเนินการเรียกร้องค่าเสียหายจากรัฐบาลไทย เพื่อเยียวยาความเสียหายแก่ครอบครัวของผู้เสียหายอันเนื่องมาจากการกำหนดและการดำเนินนโยบายดังกล่าวของรัฐบาล เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖ เนื่องจากมีผู้ได้รับผลกระทบหรือความเสียหายเป็นจำนวนมาก การดำเนินการเช่นนั้นย่อมสอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตามที่บัญญัติรับรองไว้ในมาตรา ๒๕๗ (๔) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แม้ว่าในปัจจุบันรัฐธรรมนูญฯ ดังกล่าวจะถูกยกเลิกไปแล้วก็ตาม

๑.๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ

ข้อเสนอแนะประการนี้น่าจะเป็นข้อเสนอแนะประการสำคัญที่สุดและน่าจะมีความละเอียดอ่อนมากที่สุด โดยที่การก่ออาชญากรรมต่อมนุษยชาติเป็นการก่ออาชญากรรมร้ายแรงระหว่างประเทศซึ่งมีลักษณะเฉพาะที่ซับซ้อนยิ่งกว่าการกระทำความผิดอาญาสามัญตามประมวลกฎหมายอาญาและมีองค์ประกอบความผิดเป็นของตนเอง อันเป็นเหตุให้เกิดการสูญเสียชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของประชากรพลเรือนจำนวนมากโดยไม่ชอบธรรมในช่วงระยะเวลาการดำเนินนโยบายทำสงครามต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดของรัฐบาล เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖ หากแต่การก่ออาชญากรรมร้ายแรงเช่นนั้นกลับมิได้ถูกกำหนดให้เป็นความผิดอาญาตามฐานความผิดในประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย สภาพการณ์เช่นนี้ย่อมเป็นอุปสรรคอย่างมากต่อการฟ้องและดำเนินคดีเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมายแห่งกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย

นอกจากนี้ ดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น โดยที่กระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย “ล้มเหลวโดยสิ้นเชิง” ในการอำนวยความยุติธรรมแก่ครอบครัวของผู้เสียหายทั้งหลายที่ได้รับผลกระทบจากการกำหนดและการดำเนินนโยบายดังกล่าวของรัฐบาล เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ให้ได้รับความเป็นธรรมได้อย่างแท้จริง ดังจะเห็นได้ว่าพนักงานสอบสวนตามเรื่องร้องเรียนจำนวนมากสรุปสำนวนคดีโดยเสนอความเห็นให้ “งดการสอบสวน” โดยที่มิได้ดำเนินการสืบสวนสอบสวนและแสวงหาพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องตามอำนาจหน้าที่ของตน และปล่อยเวลาให้ล่วงเลยไปเพียงเพื่อให้เข้าเงื่อนไขของการเสนอความเห็นให้งดการสอบสวนดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น อีกทั้งพนักงานอัยการก็ยังสั่งการตามความเห็นของพนักงานสอบสวน และทำคำสั่งให้ “งดการสอบสวน” ในทุกเรื่องร้องเรียน ครอบครัวของผู้เสียหายจึงไม่มีช่องทางอื่นใดอีกตามกระบวนการยุติธรรมภายในประเทศที่จะดำเนินการเพื่อให้ผู้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ตนได้รับการลงโทษ ครอบครัวของผู้เสียหายจำนวนมากจึงยังคงไม่ได้รับความเป็นธรรม และผู้กระทำความผิดจากการกำหนดและดำเนินนโยบายที่เปิดโอกาสให้มีการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวางจึงยังคงลอยนวลอยู่ เพียงเพราะกระบวนการยุติธรรมภายในของประเทศไทยไม่สามารถนำตัวบุคคลดังกล่าวมาลงโทษได้

ข้อเสนอแนะ

(๑) ในส่วนที่เกี่ยวกับ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในฐานะองค์กรระดับชาติในด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน จึงควรผลักดันให้มีการเสนอเรื่องดังกล่าวไปสู่องค์กรระหว่างประเทศที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรง

ซึ่งได้แก่ ศาลอาญาระหว่างประเทศ (International Criminal Court) ตามธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน (Human Rights Committee) ตามกติการะหว่างประเทศด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights)

ก) การเสนอเรื่องไปยังศาลอาญาระหว่างประเทศ

โดยที่ศาลอาญาระหว่างประเทศเป็นองค์กรระหว่างประเทศที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการพิจารณาและวินิจฉัยคดีอาชญากรรมร้ายแรงระหว่างประเทศ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจึงควรเสนอเรื่องดังกล่าวไปยังศาลอาญาระหว่างประเทศเพื่อพิจารณาและวินิจฉัย อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังมิได้เป็นภาคีธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ ประเทศไทยจึงมีอาจเสนอเรื่องหรือฟ้องคดีดังกล่าวไปยังศาลอาญาระหว่างประเทศโดยตรง หากแต่ต้องฟ้องคดีโดยเสนอผ่านรัฐภาคีธรรมนูญฯ ดังกล่าวเพื่อให้ฟ้องคดีต่อศาลอาญาระหว่างประเทศแทน หรือเสนอเรื่องดังกล่าวผ่านอัยการประจำศาลอาญาระหว่างประเทศ เพื่อให้อัยการเริ่มการสืบสวนสอบสวนคดีด้วยตนเอง ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ของอัยการ (*proprio motu*) เท่านั้น อย่างไรก็ตาม การเสนอเรื่องดังกล่าวผ่านอัยการประจำศาลอาญาระหว่างประเทศน่าจะเป็นวิธีการที่เหมาะสมและคล่องตัวมากกว่า ทั้งนี้ เพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว นอกจากจะต้องเสนอข้อมูลเกี่ยวกับข้อเท็จจริงและผลกระทบหรือการสูญเสียที่เกิดขึ้นแก่ประชากรพลเรือนอย่างรุนแรงและอย่างกว้างขวางจากการกำหนดและการดำเนินนโยบายดังกล่าวของรัฐบาล อันเป็นภัยคุกคามต่อความสงบสุขและสันติภาพของประชาคมโลกแล้ว คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติยังจะต้องเน้นย้ำที่ “พันธกรณีทางข้อเท็จจริง” (*de facto*) ของประเทศไทยที่จะต้องไม่กระทำการใดๆ อันจะก่อให้เกิดผลกระทบหรือเป็นอุปสรรคต่อวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของธรรมนูญฯ อันเป็นพันธกรณีที่เกิดขึ้นตามหลักกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศซึ่งมีที่มาจากหลักสุจริต (*Bona Fide*) และเรื่องดังกล่าวซึ่งอยู่ในเขตอำนาจของศาลอาญาระหว่างประเทศจะต้องได้รับการพิจารณาและวินิจฉัยโดยศาลอาญาระหว่างประเทศในฐานะ “ศาลเสริม” ตาม “หลักการเสริมเขตอำนาจศาล” (*Principle of Complementarity*)

ข) การเสนอเรื่องไปยังคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนตามกติการะหว่างประเทศด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

โดยที่กติการะหว่างประเทศด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในชีวิตร่างกายของตน และบุคคลมีอาจถูกลิดรอนสิทธิและเสรีภาพในชีวิตร่างกายโดยมิชอบหรือตามอำเภอใจจากการกระทำของเจ้าหน้าที่หรือเจ้าพนักงานของรัฐ โดยไม่เป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด ทั้งนี้ โดยปราศจากการแบ่งแยกใดๆ ไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือความคิดเห็นอื่นใด แม้ในกรณีที่บุคคลที่เกี่ยวข้องจะเป็นผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาก็ตาม กติการะหว่างประเทศฯ ดังกล่าวยังกำหนดให้ผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาซึ่งอาจถูกลิดรอนสิทธิเสรีภาพจะต้องได้รับการปฏิบัติด้วยความมีมนุษยธรรมและความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และจะต้องได้รับการปฏิบัติโดยชอบด้วยกฎหมายและตามกระบวนการยุติธรรมในทุกชั้น และประเทศไทยเข้าเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศดังกล่าวแล้ว ประเทศไทยจึงมี “พันธกรณีทางกฎหมาย” (*de jure*) ที่จะต้องปฏิบัติตามกติการะหว่างประเทศฯ ดังกล่าวโดยเคร่งครัด การกำหนดและการดำเนินนโยบายในการทำสงครามต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดของรัฐบาล เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งก่อให้เกิดการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อประชากรพลเรือนอย่างร้ายแรงและอย่างกว้างขวาง จึงเป็นการกระทำที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของกติการะหว่างประเทศฯ ดังกล่าว อันเป็นการฝ่าฝืนต่อพันธกรณีทางกฎหมายของประเทศไทย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เมื่อได้รับมอบหมายให้เป็นผู้แทนรัฐบาลไทย จึงควรเสนอ

รายงานการเปิดเผยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกำหนดและการดำเนินนโยบายทำสงครามต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดของรัฐบาล เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนตามกติการะหว่างประเทศฯ ดังกล่าว

(๒) ในส่วนที่เกี่ยวกับผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานของรัฐ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในฐานะองค์กรระดับชาติในด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน จึงควรผลักดันให้มีการฟ้องคดีอาญาผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบายทำสงครามต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดของรัฐบาล เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น

ฐานละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๑๕๗ แห่งประมวลกฎหมายอาญา

๒. ข้อเสนอแนะเพื่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และป้องกันมิให้องค์กรของรัฐกำหนดนโยบายที่เป็นการเปิดโอกาสให้มีการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนขึ้นอีกในอนาคต

ข้อเสนอแนะในส่วนนี้ประกอบด้วยข้อเสนอแนะ ๓ ประการ ได้แก่ ๒.๑ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายหรือกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องของประเทศไทย ๒.๒ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงระบบการสืบสวนสอบสวนของพนักงานสอบสวนในคดีเกี่ยวกับการกระทำการอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน และ ๒.๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

๒.๑ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายหรือกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องของประเทศไทย

โดยที่การก่ออาชญากรรมร้ายแรงระหว่างประเทศยังมิได้มีบัญญัติเป็นความผิดอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย ทำให้เกิดอุปสรรคต่อศาลอาญาภายในประเทศต่อการพิจารณาและลงโทษคดีอาชญากรรมร้ายแรงดังกล่าวที่ก่อหรือกระทำขึ้นในประเทศไทย ดังนั้น หากมีการกำหนดอาชญากรรมร้ายแรงต่างๆ ดังกล่าวเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย ก็จะเป็นการแก้ไขสถานะสุญญากาศของการกระทำความผิดอาญาร้ายแรงดังกล่าว เพื่อให้ศาลไทยมีเขตอำนาจเหนือคดีเหล่านี้ที่กระทำในเขตราชอาณาจักรไทย และไม่จำเป็นต้องเสนอเรื่องหรือฟ้องคดีไปยังศาลอาญาระหว่างประเทศ แต่ทั้งนี้ การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีเกี่ยวกับการก่ออาชญากรรมร้ายแรงต่างๆ เหล่านี้ในศาลไทยและองค์กรในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยก็จะต้องมีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานไม่ต่ำไปกว่าระเบียบว่าด้วยวิธีพิจารณาและพยานหลักฐาน (Rules of Procedure and Evidence) ของศาลอาญาระหว่างประเทศตามที่กำหนดไว้ในธรรมนูญกรุงโรมฯ ดังกล่าว

ข้อเสนอแนะ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในฐานะองค์กรระดับชาติในด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน จึงควรผลักดันให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมฐานความผิดอาญาในประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย เพื่อให้ครอบคลุมความผิดฐานก่ออาชญากรรมร้ายแรงในลักษณะต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ในข้อ ๕ ของธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ อันได้แก่ อาชญากรรมอันเป็นการทำลายล้างเผ่าพันธุ์ อาชญากรรมต่อมนุษยชาติ อาชญากรรมสงคราม และอาชญากรรมอันเป็นการรุกราน ดังเช่นประเทศในภูมิภาคยุโรป โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสาธารณรัฐฝรั่งเศส ทั้งนี้ การดำเนินการดังกล่าวอาจกระทำได้โดยวิธีใดวิธีหนึ่งในสองวิธี ดังนี้

๑) เสนอเป็น “ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ...) พ.ศ.” แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติภาค ๒ ความผิด โดยเพิ่มเติม “ลักษณะ ๖/๑ ความผิดเกี่ยวกับ

อาชญากรรมร้ายแรงต่อความผาสุกและสันติภาพของประชาชน” และกำหนดองค์ประกอบความผิดในแต่ละฐานความผิดของอาชญากรรมร้ายแรงลักษณะต่างๆ ที่กำหนด

๒) เสนอเป็นกฎหมายเฉพาะในระดับพระราชบัญญัติ โดยเสนอเป็น “ร่างพระราชบัญญัติการก่ออาชญากรรมร้ายแรงอันเป็นภัยคุกคามต่อความผาสุกและสันติภาพของประชาชน พ.ศ.” และกำหนดให้อาชญากรรมร้ายแรงลักษณะต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นเป็นความผิดอาญาตามกฎหมายเฉพาะนี้ และกำหนดบทลงโทษอย่างรุนแรง

๒.๒ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงระบบการสืบสวนสอบสวนของพนักงานสอบสวนในคดีเกี่ยวกับการกระทำความผิดอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

นอกจากการแก้ไขปรับปรุงความผิดอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยซึ่งเป็นกฎหมายสารบัญญัติเพื่อให้ครอบคลุมถึงอาชญากรรมร้ายแรงระหว่างประเทศต่างๆ และเพื่อให้การก่ออาชญากรรมร้ายแรงเช่นนั้นอยู่ภายใต้เขตอำนาจของศาลอาญาของประเทศไทยดังกล่าวข้างต้นแล้ว การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมซึ่งเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติก็มีความจำเป็นเช่นกัน เพื่อมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวนและการส่งฟ้องคดีใช้อำนาจหน้าที่ของตนไปในทางที่มีขอบ

ข้อเสนอแนะ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในฐานะองค์กรระดับชาติในด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน จึงควรผลักดันให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องในสองประการ ได้แก่

ประการที่หนึ่ง การรับรองสิทธิของผู้ร้องทุกข์ (หรือผู้เสียหาย) ที่จะรับสำเนาสำนวนการสอบสวนพร้อมคำสั่งไม่ฟ้องคดี ภายหลังจากที่พนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี ตามบทบัญญัติมาตรา ๑๔๖ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อที่ผู้ร้องทุกข์ (หรือผู้เสียหาย) จักได้ไปดำเนินการใดๆ ตามความเหมาะสมต่อไป

ประการที่สอง การแก้ไขปรับปรุงกระบวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวน โดยกำหนดให้พนักงานอัยการเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวน และเป็นผู้ควบคุมการสอบสวน โดยทำการสอบสวนและทำสำนวนคดีร่วมกับพนักงานสอบสวนตั้งแต่เริ่มแรก เพื่อเป็นการตรวจสอบถ่วงดุลการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน อันจะทำให้การสอบสวนและทำสำนวนคดีของพนักงานสอบสวนเป็นไปอย่างเป็นอิสระอย่างแท้จริง มีความเป็นภาวะวิสัย ปราศจากการแทรกแซงของฝ่ายการเมืองหรือบุคคลใดๆ โดยเฉพาะในคดีเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนร้ายแรง

๒.๓ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา

นอกจากการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายอาญาและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยดังกล่าวข้างต้นแล้ว การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายที่จะได้รับค่าทดแทนตามกฎหมายว่าด้วยค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญาก็มีความจำเป็นเช่นกัน เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายหรือทายาทของผู้เสียหายในคดีความผิดอาญาที่เกิดจากนโยบายของรัฐดังเช่นกรณีนโยบายในการทำสงครามต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดของรัฐบาล เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ในอันที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายขั้นพื้นฐานอย่างเป็นธรรม

ข้อเสนอแนะ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในฐานะองค์กรระดับชาติในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน จึงควรผลักดันให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา ๒๒ แห่งพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลย ในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ ที่จำกัดสิทธิของผู้เสียหายหรือทายาทของผู้เสียหายที่จะขอรับค่าทดแทนความเสียหายในการยื่นคำขอรับเงินดังกล่าวภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่รู้ถึงการกระทำความผิด วันที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ถอนฟ้อง วันที่มีคำพิพากษาอันถึงที่สุดในคดีนั้นว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด แล้วแต่กรณี มิให้นำมาใช้บังคับกับคดีอาญาที่เกิดจากนโยบายของรัฐ (public policy) ซึ่งผู้เสียหายหรือทายาทของผู้เสียหายย่อมมีสิทธิที่จะขอรับค่าทดแทนตามกฎหมายนี้ได้เสมอและไม่มีข้อจำกัดเรื่องเงื่อนไขเวลาในการใช้สิทธิขอรับเงินดังกล่าว
